Nr 1

Konstitutionsutskottets betänkande över granskning av riksdagens ombudsmäns ämbetsförvaltning 1971.

Ärendet

Det ankommer på konstitutionsutskottet att granska riksdagens ombudsmäns ämbetsförvaltning under 1971. Till utskottet har sålunda hänvisats den av ombudsmännen för nämnda år avgivna ämbetsberättelsen. Från ombudsmannaexpeditionen har utskottet mottagit diarier, inspektionsprotokoll och registratur m. m. avseende samma år. Ombudsmännen har företrätt inför utskottet varvid vissa allmänna upplysningar och synpunkter lämnats. Till utskottet har vidare inkommit ett antal skrivelser från enskilda personer angående ombudsmännens ämbetsutövning.

Verksamheten 1971

Justitieombudsmännens ämbetsberättelse för 1971 inleds med en skrivelse till riksdagen. I denna redovisas vissa statistiska uppgifter angående verksamheten. Härav framgår bl. a. att antalet klagoärenden under året uppgått till närmare 3 150, vilket motsvarar en ökning med cirka 20 procent från föregående år. 1970 avgjordes 2 997 ärenden. Under 1971 har detta antal stigit till 3 267 ärenden. Den möjlighet instruktionen ger att överlämna klagomål till annan myndighet för prövning och avgörande har utnyttjats i 126 ärenden. Antalet ärenden som balanserats till innevarande år uppgår till 1 114. Enligt en sammanställning över fördelningen av dessa, som utskottet fått ta del av, hänför sig 4 ärenden till 1968, 16 till 1969, 90 till 1970 och återstoden till 1971.

I skrivelsen till riksdagen redovisas omfattningen av ombudsmännens inspektionsverksamhet. Den innehåller också vissa uppgifter om andra kontakter med myndigheter, närvaro vid konferenser både i Sverige och utlandet etc. som förekommit under året. Utskottet hänvisar i nu angivna hänseenden till skrivelsen.

Ämbetsberättelsen innehåller i likhet med tidigare år en redogörelse för ärenden av större allmänt intresse. Dessutom återges de framställningar ombudsmännen gjort till Kungl. Maj:t och riksdagen i vissa principiella frågor samt under året avgivna remissutlåtanden över lag-

förslag och betänkanden. Som bilagor till ämbetsberättelsen har fogats dels en redogörelse för justitieombudsmännens och deras ställföreträdares tjänstgöring samt för personalorganisationen, dels en förteckning över ärenden som varit anhängiga hos Kungl. Maj:t under 1971 genom skrivelser från ombudsmännen före den 1 januari 1971, dels ett sakregister till 1969—1972 års ämbetsberättelser och dels en kortfattad redogörelse på engelska för innehållet i ämbetsberättelsen.

Utskottet

Av ombudsmännens redovisning av arbetsläget framgår, att antalet ärenden ökat kraftigt det senaste året. Från 1970 till 1971 har sålunda ökningen av klagoärendena utgjort cirka 20 procent. Beträffande de ärenden som balanserats från tidigare år har utskottet kunnat konstatera att endast ett fåtal ärenden från åren 1968 och 1969 ännu inte avgjorts medan däremot ett stort antal ärenden som härrör från 1970 och 1971 inte hunnit slutbehandlas. Orsakerna till arbetsbalansen är av skilda slag. I åtskilliga fall kan det erforderliga remissförfarandet dra ut på tiden ofta på grund av ansträngt arbetsläge hos berörda myndigheter. Ibland kan dröjsmålet bero på att ett ärende har samband med t. ex. domstolsprövning som ännu inte verkställts.

Enligt utskottet är det självfallet av största vikt att de ärenden som riksdagens ombudsmän handlägger blir avgjorda utan alltför stor tidsutdräkt. Inom utskottet har påpekats fall där ett ärende till följd av långvarig remissbehandling delvis förlorat aktualitet. Något fog för anmärkning i detta hänseende mot ombudsmännens ämbetsutövning föreligger emellertid inte enligt utskottets uppfattning. Utskottet kommer att med uppmärksamhet följa utvecklingen beträffande arbetsläget och överväga om särskilda åtgärder krävs för att bemästra arbetsbördan.

Slutligen vill utskottet i detta sammanhang erinra om att i två motioner till årets riksdag begärs översyn av JO-institutionen mot bakgrund av den tidigare berörda ökningen av antalet ärenden. Motionerna tar även upp vissa principiella frågor rörande ombudsmännens ämbetsutövning. I den ena motionen berörs bl. a. ombudsmännens praxis i fråga om väckande av åtal för tjänstefel och andra ämbetsbrott. I den andra motionen uttalas bl. a. att en översyn av grunderna för JO:s verksamhet kan komma att aktualiseras om frågan om ämbetsansvar och disciplinärt ansvar i offentlig tjänst kommer att regleras annorlunda än nu. Enligt vad utskottet inhämtat avser ämbetsansvarskommittén, som utreder denna fråga, att inom kort avge slutbetänkande i ämnet. Motionerna har hänvisats till utskottet, som sålunda får anledning att närmare återkomma till olika spörsmål som hör samman med ombudsmännens verksamhet.

Den av utskottet verkställda granskningen av riksdagens ombudsmäns ämbetsförvaltning under 1971, vilken inte gett anledning till anmärkning, får utskottet för riksdagen

anmäla.

Stockholm den 8 februari 1972

På konstitutionsutskottets vägnar

ERIK ADAMSSON

Närvarande: herrar Adamsson (s), Henningsson (s), Hernelius (m), Boo (c), Johansson i Trollhättan (s), Mossberg (s), Andersson, Sten, i Stockholm (s), Werner i Malmö (m), Svensson i Eskilstuna (s), Bergqvist (s), Fiskesjö (c), Karlsson i Malung (s), Norrby i Åkersberga (fp), Molin (fp) och Olsson i Sundsvall (c)

Vid vissa delar av granskningen har deltagit herr Pettersson i Visby (s) i stället för herr Henningsson, fru Thunvall (s) i stället för herr Karlsson i Malung och herr Nelander (fp) i stället för herr Molin. Herr Karlsson i Malung (s) har jämväl deltagit i stället för herr Svensson i Eskilstuna vid behandlingen av visst ärende.

Reservation

av herrar Hernelius (m), Werner i Malmö (m), Norrby i Åkersberga (fp) och Molin (fp), vilka ansett att tredje stycket i utskottets yttrande bort ha följande lydelse:

Enligt 12 § i den av riksdagen antagna instruktionen för riksdagens ombudsmän (1967: 928) bör ombudsman, om förekommet fel ej är av allvarlig beskaffenhet och särskilda skäl inte föranleder annat, i stället för att väcka åtal eller göra anmälan till myndighet med disciplinär bestraffningsrätt, låta bero vid erinran, vunnen rättelse, avgiven förklaring eller vad som i övrigt förekommit. Bestämmelsens avfattning avsåg att bekräfta en sedan länge tillämpad praxis enligt vilken återhållsamhet iakttogs i fråga om väckande av åtal. Det har inom utskottet påpekats att denna praxis ibland leder till att också betydelsefulla frågor, där vederbörande ombudsman framför allvarlig kritik, inte kommer under domstolsprövning, vilket förhållande bl. a. från berörda tjänstemäns synpunkt kan uppfattas som mindre tillfredsställande. Ombudsmännens praxis i fråga om åtal har aktualiserats i en av två motioner till årets riksdag, i vilka begärs en översyn av JO-institutionen. Motionerna har hänvisats till utskottet, som sålunda får anledning att närmare återkomma till frågan och också ta upp andra spörsmål som hör samman med ombudsmännens verksamhet.

TRYCKERIBOLAGET IVAR HÆGGSTRÖM AB. STOCKHOLM 1972